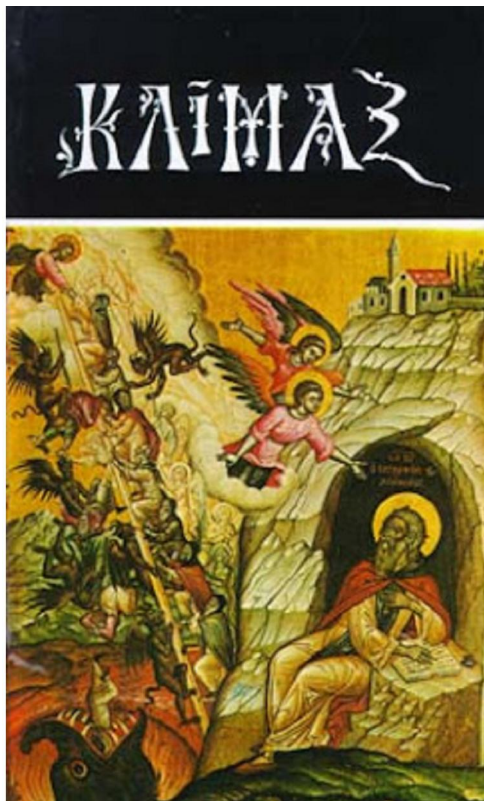

imverias.blogspot.com

Αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου:Περί του χαροποιού πένθους

24–30 Minuten

"Κλίμαξ"

ΛΟΓΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

Περί του χαροποιού πένθους

1. Το κατά Θεόν πένθος είναι η σκυθρωπότητα

της ψυχής, η διάθεσις της πονεμένης καρδιάς, η οποία δεν παύει να ζητή με πάθος εκείνο για το οποίο είναι διψασμένη. Και όσο δεν το κατορθώνει, τόσο περισσότερο κοπιάζει και το κυνηγά και τρέχει πίσω του με οδυνηρό κλάμα.

2. Ας το χαρακτηρίσωμε και έτσι: Πένθος είναι ένα χρυσό καρφί της ψυχής. Το καρφί αυτό απογυμνώθηκε από κάθε γήϊνη προσήλωσι και σχέσι, και καρφώθηκε από την ευλογημένη λύπη (στην πόρτα) της καρδιάς για να την φρουρή.

3. Κατάνυξις είναι ένας συνεχής βασανισμός της συνειδήσεως, ο οποίος με την νοερά εξομολόγησι κατορθώνει να δροσίζη την φλογισμένη καρδιά.

4. Εξομολόγησις σημαίνει το να λησμονούμε την ίδια την φύσι μας. Κάποιος εξ αιτίας της «ελησμονούσε ακόμη να φάγη τον άρτο του» (Ψαλμ. ρα' 5).

5. Μετάνοια είναι το να στερηθής κάθε σωματική παρηγορία, χωρίς καθόλου να λυπηθής.

6. Χαρακτηριστικό εκείνων πού προώδευσαν κάπως στο μακάριο πένθος είναι η εγκράτεια και η σιωπή των χειλέων. Εκείνων πού προώδευσαν περισσότερο, η αοργησία και η αμνησικακία. Και

αυτών που έφθασαν στην τελειότητα, η ταπεινοφροσύνη, η δίψα της ατιμίας, η εκούσια πείνα των ακουσίων θλίψεων, το ότι δεν κατακρίνουν τους αμαρτάνοντας, και το ότι αισθάνονται υπερβολική συμπάθεια προς αυτούς.

Ευπρόσδεκτοι ενώπιον του Θεού οι πρώτοι. Αξιέπαινοι οι δεύτεροι. Μακάριοι όμως οι τελευταίοι που πεινούν για θλίψη και διψούν για ατιμία. Διότι αυτοί θα χορτάσουν από τροφή που δεν χορταίνεται.

7. Όταν κατακτήσης το πένθος, κράτα το με όλη τη δύναμή σου. Διότι προτού αποκτηθή μόνιμα και οριστικά, χάνεται εύκολα από τους θορύβους και τις μέριμνες του σώματος και την καλοπέρασι, και μάλιστα από την πολυλογία και την αστειολογία, και διαλύεται όπως το κερί από την φωτιά.

8. Ανώτερη από το βάπτισμα αποδεικνύεται η μετά το βάπτισμα πηγή των δακρύων (της μετανοίας), αν και είναι κάπως τολμηρό αυτό που λέγω. Διότι εκείνο μας καθαρίζει από τα προηγούμενά μας κακά, ενώ τούτο, το βάπτισμα των δακρύων, από τα μετέπειτα. Και το πρώτο,

εφ'όσον το ελάβαμε όλοι στην νηπιακή ηλικία, το εμολύναμε. Ενώ με το δεύτερο καθαρίζομε πάλι και το πρώτο. Και εάν η φιλανθρωπία του Θεού δεν το είχε χαρίσει αυτό στους ανθρώπους, οι σωζόμενοι θα ήταν πράγματι σπάνιοι και δυσεύρετοι.

9. Οι στεναγμοί και η κατήφεια φωνάζουν δυνατά προς τον Κύριον. Τά δάκρυα πού προέρχονται από φόβο μεσιτεύουν. Και τά δάκρυα πού προέρχονται από την παναγία αγάπη μας φανερώνουν ότι η ικεσία μας έγινε δεκτή.

10. Αφού τίποτε δεν ταιριάζει τόσο με την ταπεινοφροσύνη, όσο το πένθος, και τίποτε πάντως δεν είναι τόσο πολύ αντίθετό της, όσο το γέλιο.

11. Να κρατής σφικτά την μακαρία χαρμολύπη, η οποία προέρχεται από την ευλογημένη κατάνυξι· και ακατάπαυστα να την καλλιεργής μέχρις ότου σε ανυψώση από τά γήϊνα και σε παρουσιάση καθαρόν εμπρός στον Χριστόν.

12. Ακατάπαυστα να αναπαριστάνης μέσα σου και να περιεργάζεσαι την άβυσσο του σκοτεινού πυρός, τους άσπλαγχνους υπηρέτες, τον Κριτή

πού δεν θα συμπαθή και δεν θα συγχωρή πλέον, το απέραντο χάος με τις καταθόνιες φλόγες, το οδυνηρό κατέβασμα στα χάσματα και στους υπογείους και φοβερούς τόπους... και όλες τις παρόμοιες εικόνες. Έτσι από τον πολύ τρόπο θα εξαφανισθή από μέσα μας η λαγνεία και θα ενωθή η ψυχή μας με την άφθαρτη αγνεία. Δηλαδή θα δεχθή μέσα μας το άφθαρτο πύρ της αγνείας, το κατά πολύ λαμπρότερο (από το πύρ των κολάσεων και) του πένθους.

13. Στάσου έντρομος όταν προσεύχεσαι και ικετεύεις τον Θεόν, σαν τον κατάδικο εμπρός στον δικαστή, ώστε και με την εξωτερική εμφάνισι και με την εσωτερική στάσι να σβήσης τον θυμό του δικαίου Κριτού. Διότι δεν αντέχει να παραβλέπη την ψυχή εκείνη, η οποία σαν την χήρα της παραβολής ίσταται εμπρός Του γεμάτη οδύνη και κουράζει τον Ακούραστο (πρβλ.. Λουκ. ιη΄ 1-8).

14. Σε όποιον απέκτησε το χάρισμα του εσωτερικού δακρύου, ο κάθε τόπος είναι κατάλληλος για πένθος. Αυτός όμως που ασκεί ακόμη το εξωτερικό δάκρυ, άς μην παύση να ερευνά και να ευρίσκη τους καταλλήλους τόπους και τρόπους.

15. Ο κρυμμένος θησαυρός είναι περισσότερο ασφαλισμένος από τον εκτεθειμένο στην αγορά. Βάσει αυτής της εικόνας ας κατανοήσωμε και το προηγούμενο.

16. Μην συμπεριφέρεσαι σαν εκείνους που μετά την ταφή των νεκρών τους άλλοτε θρηνούν γι' αυτούς και άλλοτε (στα νεκρόδειπνα τρώγουν, πίνουν και) μεθούν. Αλλά να ομοιάσης με τους καταδίκους στα μεταλλεία που τους μαστιγώνουν κάθε ώρα οι δήμιοι.

17. Εκείνος που άλλοτε επιδίδεται στο πένθος και άλλοτε στην τρυφή και στα γέλια ομοιάζει μ' εκείνον που διώχνει τον «κύνα» της φιληδονίας πετροβολώντας τον με ψωμί. Έτσι εξωτερικά φαίνεται ότι τον διώχνει, ενώ στην πραγματικότητα τον προσκαλεί κοντά του.

18. Να είσαι «σύννους». Να είσαι αφιλένδεικτος, (να μην αγαπάς δηλαδή να επιδεικνύεσαι). Να παρατηρής την καρδιά σου και να είσαι στραμμένος προς αυτήν ωσάν μέσα σε κάποια έκστασι, διότι οι δαίμονες φοβούνται την «σύννοια», όπως οι κλέπτες τους σκύλους.

19. Δεν είναι εδώ, αγαπητοί μου, ο γάμος στον

οποίον έχουμε προσκληθή. Οπωσδήποτε λοιπόν Εκείνος που μας εκάλεσε εδώ, μας εκάλεσε για να πενθήσουμε τους εαυτούς μας.

20. Μερικοί, ενώ δακρύζουν, δεν δείχνουν καμμία προσπάθεια, ώστε να καλλιεργήσουν, κατά την ευλογημένη εκείνη ώρα, την σκέψη η οποία προκάλεσε το δάκρυ, αλλά άκαιρα και άστοχα την αντιπαρέρχονται. Και δεν συλλογίζονται ότι δάκρυ χωρίς αιτία και χωρίς έννοια δεν έχει θέσι στα λογικά πλάσματα, αλλά μόνο στα άλογα. Το δάκρυ γεννάται από ωρισμένες σκέψεις. Και οι σκέψεις έχουν ως πατέρα τον λογικό νου.

21. Η κατάκλισίς σου στο κρεβάτι, ας σου είναι προτύπωσης της κατακλίσεώς σου στον τάφο, και τότε θα κοιμηθής λιγώτερο. Και αυτή η απόλαυσις του φαγητού στην τράπεζα, ας σου υπενθυμίζει το θλιβερό εκείνο φαγητό που θα κάνουν τα σκουλήκια το σώμα σου, και τότε λιγώτερο θα φάγης. Και όταν πίνης νερό, να μή λησμονής την δίψα στην φλόγα της κολάσεως, οπότε θα περιορίσης οπωσδήποτε την φυσική σου επιθυμία.

Και όταν ο Γέροντας μας προσφέρει την τιμημένη

ατιμία, την επίπληξι και την επιτίμησι, ἄς σκεφθούμε την φοβερή απόφασι του Κριτού, και τότε την παράλογη εκείνη λύπη και την πικρία πού εισχωρεί μέσα μας θα την κατασφάξωμε σαν με δίστομη μάχαιρα με την πραότητα και την υπομονή.

22. «Με την πάροδο του χρόνου -λέει ο Ιώβ (ιδ' 11)- σπανίζεται η θάλασσα» (χάνει δηλαδή τα νερά της και αποσύρεται βαθύτερα από την παραλία). Κατά παρόμοιο τρόπο, με την πάροδο του χρόνου και την υπομονή, ολίγον κατ' ολίγον εμφυτεύονται και τελειοποιούνται μέσα μας τα προηγούμενα.

23. Η μνήμη του αιωνίου πυρός ας κοιμηθή κάθε βράδυ μαζί σου και ας ξυπνήση πάλι μαζί σου. Με τον τρόπο αυτό δεν θα σε κυριεύση ποτέ η ραθυμία στον καιρό της ψαλμωδίας.

24. Ας σε παρακινή τουλάχιστον στην άσκησι του πένθους το μαύρο σου ένδυμα. Όλοι βέβαια όσοι θρηνούν νεκρούς, φορούν μαύρα. Εάν λοιπόν μέχρι τώρα δεν πενήθης, ας πενήθης για τον λόγο αυτό, (για το ότι δηλαδή φορείς μαύρα). Εάν όμως πενήθης, να αυξήσης το πένθος σου και τον

θρήνο, διότι εξ αιτίας των αμαρτιών σου άφησες την άνετη ζωή και αναγκάσθηκες να ασπασθής τον σκληρό (και πένθιμο μοναχικό) βίο.

25. Όπως σε όλα τα άλλα, έτσι και στην περίπτωση των δακρύων ο καλός και δίκαιος Κριτής μας λαμβάνει υπ' όψι Του και την φυσική προδιάθεσι και δύναμι του καθενός. Είδα μικρές σταγόνες να χύνωνται με πόνο σαν αίμα. Και είδα βρύσες δακρύων πού έτρεχαν χωρίς δυσκολία. Εγώ τουλάχιστον εβαθμολόγησα τους αγωνιστές ανάλογα με τον πόνο και όχι με το ποσόν των δακρύων. Και ο Θεός νομίζω παρόμοια θα τους έκρινε.

26. Σε όσους πενθούν δεν αρμόζει να θεολογούν, διότι η θεολογία συνήθως διασκορπίζει το πένθος τους. Επειδή εκείνος πού θεολογεί είναι σαν να κάθεται σε διδασκαλικό θρόνο, ενώ εκείνος πού πενθεί «επί κοπρίας και σάκκου». Και αυτό νομίζω ότι εννοούσε ο Δαβίδ, ο οποίος, αν και σοφός και διδάσκαλος, όταν θρηνούσε για τις αμαρτίες του, απαντούσε σ' εκείνους πού τον παρακαλούσαν να ψάλη: «Πώς άσομαι την ωδήν Κυρίου επί γής αλλοτρίας; δηλαδή στην γη της εμπαθείας;» (πρβλ. Ψαλμ. ρλστ' 4).

27. Μερικά από τα κτίσματα είναι αυτό-κίνητα και μερικά ετερο-κίνητα. Το ίδιο συμβαίνει και στην κατάνυξι, (άλλοτε δηλαδή έρχεται μόνη της και άλλοτε με την ιδική μας προσπάθεια και βία). Όταν, χωρίς καμμία ιδική μας προσπάθεια και ενέργεια, καταnuχθή η ψυχή μας και uγρανθή και μαλακώση από τα δάκρυα, ας τρέξωμε (να αρπάξωμε την ευκαιρία). Διότι αυτό σημαίνει ότι ο Κύριος μας επισκέφθηκε απρόσκλητος και μας έδωσε το σφουγγάρι της θεαρέστου λύπης και το δροσιστικό ύδωρ των ευλαβικών δακρύων, για να εξαλείψωμε το χειρόγραφο των αμαρτιών μας. Αυτή την κατάστασηι φύλαξέ την σαν κόρη οφθαλμού, μέχρις ότου υποχωρήση, διότι είναι περισσότερο δυνατή και αποτελεσματική σε σύγκρισι με εκείνη που δημιουργείται από τον ιδικό μας ζήλο και αγώνα.

28. Δεν κατέκτησε το κάλλος του πένθους εκείνος που πενθεί όταν θέλη, αλλά εκείνος πού πενθεί για τον λόγο πού θέλει. Ούτε αυτός πού πενθεί για ό,τι θέλει, αλλά αυτός που πενθεί όπως ο Θεός θέλει.

29. Πολλές φορές το κατά Θεόν πένθος αναμειγνύεται με το άχαρο δάκρυ της κενοδοξίας.

Αυτό θα το αναγνωρίσω με τρόπο επιτυχή και ευσεβή, όταν συλλάβω με τον εαυτό μας να πενθή και συγχρόνως να ενεργή με (κακότητα και) πονηρία.

30. Κατάνυξις στην κυριολεξία σημαίνει να έχη ο μοναχός στην ψυχή του αμετεώριστη οδύνη, χωρίς να επιτρέπη στον εαυτό του καμμία παρηγορία. Το μόνο πού συλλογίζεται συνεχώς είναι η αναχώρησής του από την ζωή αυτή. Και εκείνο πού περιμένει σαν δροσιστικό ύδωρ είναι η παρηγορία του Θεού, ο οποίος «παρηγορεί τους ταπεινούς» (Β΄ Κορ. ζ΄ 6) μοναχούς.

31. Όσοι απέκτησαν με πραγματική καρδιακή συναίσθησι το πένθος, εμίσησαν ακόμη και αυτήν την ζωή τους, σαν αιτία κόπων και δακρύων και πόνων. Το δε σώμα τους το απεστράφησαν σαν εχθρό.

32. Όταν, σε όσους φαίνονται ότι πενθούν κατά Θεόν, διακρίνωμε οργή η υπερηφάνεια, ας θεωρήσωμε ότι τα δάκρυά τους προέρχονται από δαιμονικά πάθη, διότι «ποία κοινωνία -λέγει η Γραφή- φωτί προς σκότος»; (Β΄ Κορ. στ΄ 14).

33. Γέννημα της νοθευμένης κατανύξεως είναι η

οίησις, ενώ της επαινετής η παράκλησις. Όπως η φωτιά καίει και εξαφανίζει την «καλαμιά», έτσι και το αγνό δάκρυ εξαφανίζει κάθε εξωτερική και εσωτερική ακαθαρσία.

34. Ο περί των δακρύων λόγος από πολλούς Πατέρες χαρακτηρίζεται ασαφής κάπως, σκοτεινός και δυσερμήνευτος, και μάλιστα όταν πρόκειται για δάκρυα των αρχαρίων. Πολλές και διάφορες, λένουν, είναι οι αιτίες που τα γεννούν. Προέρχονται δηλαδή, από την ιδιοσυγκρασία, από την χάρι του Θεού, από θλίψη δαιμονική, από θλίψη θεάρεστη, από κενοδοξία, από πορνεία, από αγάπη, από μνήμη θανάτου και από πολλά άλλα.

35. Με φόβο Θεού ας δοκιμάσωμε και ας διακρίνωμε τα ιδιώματα όλων αυτών των δακρύων. Και ας φροντίσωμε να καλλιεργούμε τα καθαρά και άδολα δάκρυα που προέρχονται από την μνήμη του θανάτου μας. Σ' αυτά τα δάκρυα δεν έχει θέσι ούτε η οίησις ούτε η κλοπή (από τον διάβολο), αλλά μάλλον η κάθαρσις, η πρόοδος στην αγάπη του Θεού, το πλύσιμο από τις αμαρτίες και η απάθεια.

36. Το να αρχίση κάποιος πού πενθεί με επαινετά δάκρυα και να καταλήξη σε άσχημα, δεν είναι και τόσο περίεργο. Το να αρχίση όμως με δάκρυα που προέρχονται από τα πάθη ή έστω από την φυσική ιδιοσυγκρασία, και να τα μεταποιήση σε πνευματικά, είναι πράγματι κάτι το αξιέπαινο. Αυτό το ζήτημα το γνωρίζουν πολύ καλά όσοι ρέπουν προς την κενοδοξία.

37. Μην εμπιστεύεσαι στις πηγές των δακρύων σου πρίν από την τελεία κάθαρσι. Δεν μπορούμε να παραδεχθούμε ως καλόν τον οίνο πού μόλις μετά το πατητήρι τον εβάλαμε στα βαρέλια. Όλα βέβαια τά κατά Θεόν δάκρυά μας είναι ωφέλιμα. Κανείς δεν έχει αντίρρησι σ' αυτό. Ποια όμως είναι η ωφέλειά τους, θα το γνωρίσουμε στην ώρα του θανάτου μας.

38. Όποιος περνά την ζωή του συνεχώς με το κατά Θεόν πένθος, δεν παύει από του να εορτάζη καθημερινά. Εκείνον όμως πού συνεχώς πανηγυρίζει υλικά και σωματικά, τον περιμένει το αιώνιο πένθος.

39. Δεν μπορεί να έχουν χαρές οι κατάδικοι των φυλακών. Ούτε οι πραγματικοί μοναχοί

πανηγύρια. Γι' αυτό ίσως εκείνος ο καλλίπενθος έλεγε με στεναγμό: «Εξάγαγε έκ φυλακής την ψυχήν μου (Ψαλμ. ρμα΄ 8), για να ευφρανθώ στο άρρητο και απερίγραπτο φώς σου».

40. Να γίνης σαν βασιλεύς στην καρδιά σου, καθισμένος στον υψηλό θρόνο της ταπεινοφροσύνης. Να διατάζης το γέλιο να απομακρυνθή, και αμέσως να απομακρύνεται· το κλάμα να έλθη, και αμέσως να έρχεται· και στον δούλο μας, το σώμα, πού είναι συγχρόνως και τύραννος, να επιτελέση κάποιο έργο και αμέσως να το επιτελή (πρβλ. Ματθ. η΄ 9).

41. Όποιος εφόρεσε το μακάριο και χαριτωμένο πένθος σαν νυμφική διπλοΐδα, αυτός εγνώρισε τον «πνευματικό γέλωτα» της ψυχής. Ποιος είναι άραγε ο μοναχός αυτός πού εδαπάνησε τόσο θεάρεστα τον καιρό του στην μοναχική ζωή, ώστε ούτε μία ημέρα ούτε μία ώρα ούτε μία στιγμή να μην την εξώδευσε επιζήμια, αλλά την προσέφερε στον Κύριον, με την σκέψι ότι είναι αδύνατον την ίδια ημέρα να την συναντήση δύο φορές στην ζωήν του.

42. Μακάριος είναι ο μοναχός πού έφθασε στο

σημείο να αντικρύζη με τα μάτια της ψυχής τις αγγελικές δυνάμεις. Άπλωτος όμως είναι ο μοναχός που ακατάπαυστα βρέχει το πρόσωπό του με την ροή των δακρύων του, που αναβλύζουν από τους οφθαλμούς του με την μνήμη του θανάτου και των αμαρτιών του. Δεν δυσκολεύομαι μάλιστα να πιστεύσω, ότι από την δεύτερη αυτή κατάσταση εδιάβηκε η πρώτη.

43. Συνήντησα μερικούς επαίτες και πτωχούς που δεν είχαν εντροπή και που με μερικά αστεία έκαναν και τις καρδιές των βασιλέων να καμφθούν και να τους συμπαθήσουν. Και συνήντησα πάλι ανθρώπους πτωχούς από αρετές, οι οποίοι εξηρησιμοποίησαν όχι αστεία, αλλά λόγια ταπεινώσεως και σκοτεινής απογνώσεως βγαλμένα από το βάθος της απελπισμένης καρδιάς τους. Με τα λόγια αυτά, χωρίς εντροπή και με επιμονή, ανέκραζαν προς τον επουράνιο Βασιλέα και κατώρθωσαν με την βία τους να παραβιάσουν την απαραβίαστη θεϊκή φύσι και ευσπλαγχνία.

44. Εκείνος που υπερηφανεύεται μέσα του για τα δάκρυά του και κατακρίνει με τον νου του όσους δεν δακρύζουν, ομοιάζει μ' εκείνον ο οποίος

εζήτησε από τον βασιλέα όπλο εναντίον των
εχθρών του και μ' αυτό εφόνευσε τον εαυτό του.

45. Ο Θεός, αγαπητοί μου, δεν έχει ανάγκη από
δάκρυα ούτε επιθυμεί να πενθή ο άνθρωπος από
την οδύνη της καρδιάς του, αλλά μάλλον να τον
βλέπη να αγάλλεται και να ευθυμή εσωτερικά
από την αγάπη του προς Αυτόν.

46. Θανάτωσε την αμαρτία, και τότε θα είναι
περιττά τα δάκρυα της οδύνης στους οφθαλμούς
σου. Όπου δεν υπάρχει πληγή, δεν χρειάζεται
νυστέρι. Στον Αδάμ πρίν από την παράβασι δεν
υπήρχαν δάκρυα, όπως ακριβώς και (στους
δικαίους) μετά την ανάστασι των νεκρών,
εφ' όσον θα έχη καταργηθή η αμαρτία και «θα έχη
εξαφανισθή η οδύνη, η λύπη και ο στεναγμός»
(Ησ. λε' 10).

47. Είδα σε μερικούς πένθος. Είδα και άλλους οι
οποίοι πενθούσαν, διότι δεν είχαν πένθος, οι
οποίοι, μολονότι στην πραγματικότητα έχουν
πένθος, ζούν σαν να μην έχουν, και με την καλή
αυτή άγνοια παραμένουν ασφαλισμένοι (από τον
δαίμονα της κενοδοξίας). Και γι' αυτούς μάλλον
έχει λεχθεί στην Γραφή: «Κύριος σοφοί τυφλούς»

(Ψαλμ. ρμε´ 8).

48. Πολλές φορές, συνήθως στους πιο επιπολαίους, και τα δάκρυα προκαλούν έπαρσι. Γι' αυτό και σε μερικούς δεν δίδονται, ώστε με την στέρησι και την αναζήτησί τους να ελεεινολογούν τους εαυτούς των και να τους καταδικάζουν, γεμάτοι στεναγμούς και κατήφεια και λύπη ψυχής και βαθειά σκυθρωπότητα και αμηχανία. Και έτσι αναπληρώνεται χωρίς κίνδυνο η έλλειψις του πένθους, έστω και αν αυτοί νομίζουν ότι δεν έχουν κανένα συμφέρον από αυτά.

49. Εάν προσέξωμε, θα αντιληφθούμε τους δαίμονας να μας πολεμούν με έναν γελοίο τρόπο: Όταν είμαστε χορτασμένοι, μας δημιουργούν κατάνυξι, και αντιθέτως, όταν νηστεύωμε, μας σκληρύνουν. Αυτό το κάνουν για να μας εξαπατήσουν με τα νοθευμένα δάκρυα, κι έτσι να μας ρίξουν στην τρυφή, πού είναι η μητέρα των παθών. Δεν πρέπει λοιπόν να τους ακούμε, αλλά μάλλον να κάνουμε το αντίθετο.

50. Εγώ, καθώς σκέπτομαι την ποιότητα της κατανύξεως, μένω έκθαμβος. Πώς αυτό πού ονομάζεται πένθος και λύπη είναι

συμπτεπλεγμένο με την χαρά και την ευφροσύνη, όπως το μελί με το κερί! Και τι διδασκόμεθα από αυτό; Ότι η κατάνυξις είναι καθ' εαυτό δώρο του Κυρίου. Και στην ψυχή πού κατανύσσεται υπάρχει μία αληθινή ηδονή, διότι ο ίδιος ο Θεός με μυστικό τρόπο παρηγορεί τους «συντετριμμένους τη καρδία».

Για να αποκτήσουμε γνήσιο και καθαρό πένθος και οδύνη ωφέλιμη, (αφού και τα αντίθετα διδάσκουν), ας ακούσουμε μια ψυχωφελή και πολύ αξιοθρήνητη διήγησι:

Έμενε εδώ κάποιος μοναχός Στέφανος, ο οποίος είχε ασπασθή την ερημική και ησυχαστική ζωή. Αγωνίσθηκε πολλά έτη στην μοναχική παλαίστρα. Ήταν στολισμένος με νηστείες, και ιδιαιτέρως με δάκρυα και με άλλα ενάρετα κατορθώματα. Είχε το κελλί του στην κατάβασι του αγίου τούτου όρους, (κάτω από την Αγία Κορυφή), στο σημείο πού ευρίσκεται το σπήλαιο του Προφήτου Ηλίου. Αυτός λοιπόν ο αείμνηστος για πιο ακριβή και κοπιαστική μετάνοια και άσκησι, επήγε στον τόπο όπου έμεναν οι αναχωρηταί, που ονομάζεται Σίδδης. Παρέμεινε εκεί μερικά χρόνια με

υπερβολικές στερήσεις και σκληρή άσκησι, εφ' όσον ο τόπος ήταν «απαράκλητος» και αδιάβατος σχεδόν από ανθρώπους – απείχε περίπου εβδομήντα μίλια από το κάστρο. Έπειτα, γύρω στο τέλος της ζωής του, ανεβαίνει ο γέροντας αυτός στο κελλί του, κάτω από την Αγία Κορυφή. Είχε μάλιστα και δύο υποτακτικούς από την Παλαιστίνη πολύ ευλαβείς, οι οποίοι και του εφύλαγαν το κελλί πριν επιστρέψη.

Αφού επέρασαν ολίγες ημέρες έπεσε σε ασθένεια, με την οποία και ετελείωσε την ζωή του. Την παραμονή του θανάτου του περιέτρεσε σε έκστασι και με τα μάτια ανοικτά παρατηρούσε δεξιά και αριστερά της κλίνης του. Σαν να τον ανέκριναν κάποιοι, απαντούσε -τον άκουγαν όλοι οι παρευρισκόμενοι- και άλλοτε έλεγε: «Ναι, πράγματι, αληθινά, πλήν όμως ενήστευσα τόσα έτη γι' αυτό». Άλλοτε: «Όχι. Είναι ψέμα. Αυτό δεν το έκανα». Έπειτα από λίγο: «Αυτό ναι, αληθινά το έπραξα, αλλά έκλαυσα, έκανα διακονήματα αγάπης». Και πάλι: «Αληθινά με κατηγορείτε». Μερικές φορές για ωρισμένα απαντούσε: «Ναι, αληθινά, ναι. Γι' αυτά δεν έχω τι να απολογηθώ. Ο Θεός είναι ελεήμων».

Ήταν αλήθεια ένα θέαμα φρικτό και φοβερό. Ένα δικαστήριο αόρατο και χωρίς έλεος. Και το φοβερώτερο, ότι τον κατηγορούσαν και για πράγματα πού δεν είχε διαπράξει. Ο ησυχαστής αυτός και αναχωρητής για ωρισμένα πταίσματά του -αλλοίμονο!- έλεγε: «Γί' αυτά δεν έχω τι να ειπώ». Και είχε σαράντα περίπου έτη μοναχός, χωρίς να του λείπη και το δάκρυ!

Αλλοίμονο! Και πάλι αλλοίμονο! Πού ήταν τότε η φωνή εκείνη του προφήτου Ιεζεκιήλ, για να τους ειπή: «Εν ώ εύρω σε, εκεί και κρίνω σε, είπεν ο Θεός» (πρβλ. Ιεζ. λγ' 12-16). Αλλά δεν κατώρθωσε να χρησιμοποιήση μία τέτοια απολογία. Γιατί άραγε; Άγνωστον. Ας έχη δόξα ο Θεός, ο μόνος που γνωρίζει. (Ας σημειωθή και τούτο): Ο μοναχός αυτός -μου το διηγήθηκαν αψευδείς μάρτυρες- στην έρημο (είχε τόσο χάρι), ώστε να τρέφη με τα χέρια του και λεοπάρδαλι.

Και ενώ συνεχιζόταν η αυστηρά αυτή δικαστική ανάκρισις, αποχωρίσθηκε το σώμα του, χωρίς να αφήση καμμία ένδειξι για την κρίσι ή το πόρισμα ή την απόφασι και το τέλος της δίκης.

51. Η χήρα που έχασε τον άνδρα της και έμεινε

με το μονάκριβο παιδί της, αυτό έχει σαν μόνη παρηγορία της μετά τον Κύριον. Παρόμοια και για την ψυχή που αμάρτησε δεν υπάρχει άλλη καμμία παρηγορία την ώρα του θανάτου εκτός από τους κόπους του λαιμού, (την νηστεία δηλαδή), και τα δάκρυα. Όσοι πενθούν έτσι, δεν θα ψάλουν ποτέ ούτε θα ξεσπάσουν σε αλαλαγμούς ύμνων, διότι όλα αυτά αφανίζουν το πένθος. Εάν επιχειρής με αυτά να αποκτήσης το πένθος, γνώριζε ότι ευρίσκεσαι μακριά από τον σκοπό σου. Διότι πένθος σημαίνει συνεχής και μονιμοποιημένη κατάστασις πόνου σε μία φλογισμένη (από θεϊκή αγάπη) ψυχή.

Σε πολλούς το πένθος υπήρξε πρόδρομος της μακαρίας απαθείας, διότι προευτρέτισε την ψυχή και εσάρωσε και έκαψε το υλικό των αμαρτιών και των παθών.

52. Κάποιος «δόκιμος εργάτης» του επαινετού αυτού πένθους μου ανέφερε το εξής: «Πολλές φορές πού επήγαινα να παρασυρθώ στην κενοδοξία ή στην οργή ή στην γαστριμαργία, διαμαρτυρόταν μέσα μου ο λογισμός του πένθους και μου ψιθύριζε: «Μην κενοδοξήσης, γιατί σε εγκαταλείπω». Παρόμοια και για τα άλλα

πάθη. Και εγώ του απαντούσα: «Δεν θα σε παρακούσω μέχρις ότου με οδηγήσης εμπρός στον Χριστόν».

53. Η άβυσσος του πένθους αντικρύζει την (έκ μέρους του Θεού) παράκλησι. Και η καθαρότης της καρδίας δέχεται την (θεία) έλλαμψι.

Έλλαμψις σημαίνει απερίγραπτη ενέργεια, η οποία κατανοείται χωρίς να κατανοήται και βλέπεται χωρίς να βλέπεται.

Παράκλησις σημαίνει ανάψυξις της ψυχής ενός πονεμένου ανθρώπου, ο οποίος σαν νήπιο την ώρα αυτή και κλαυθυρίζει μέσα του και φωνάζει χαρούμενα.

Αντίληψις σημαίνει ανανέωσις της ψυχής που κατέπεσε από την λύπη, με θαυμαστή μεταβολή των δακρύων του πόνου σε δάκρυα ανώδυνα.

54. Τα δάκρυα του θανάτου γεννούν τον φόβο. Ο φόβος γεννά την αφοβία, και έτσι προβάλλει η χαρά. Και όταν λήξη η χαρά που δεν λήγει, προβάλλει το άνθος της ευλογημένης αγάπης.

55. Όταν έρχεται στην ψυχή σου χαρά, να την διώχνης με το χέρι της ταπεινοφροσύνης. Διότι δεν πρέπει να είσαι «ευπαραδέκτος», μήπως και

αντί βοσκό υποδεχθής λύκο.

56. Μη βιάζεσαι να φθάσης την θεωρία, ενώ δεν ήλθε ακόμη η ώρα της. Άφησε καλύτερα να κυνηγήση εκείνη και να φθάση το κάλλος της ταπεινώσεώς σου, οπότε και θα ενωθή μαζί σου με αιώνιο πάναγνο γάμο.

57. Στις αρχές, καθώς το νήπιο αντικρύζει τον πατέρα του, γεμίζει όλο από χαρά. Όταν όμως ο πατέρας απουσιάση ωρισμένο καιρό σκόπιμα και έπειτα επιστρέψη, τότε το παιδί είναι γεμάτο και από χαρά και από λύπη. Από χαρά, διότι είδε αυτόν που ποθούσε, και από λύπη, διότι τόσο καιρό στερήθηκε την καλλονή του προσώπου του.

58. Μερικές φορές κρύπτεται η μητέρα από το βρέφος της, και ενώ αυτό την αναζητεί κλαίοντας, εκείνη χαίρεται. Μ' αυτόν τον τρόπο το μαθαίνει να προσκολλάται πάντοτε κοντά της, και αναφλέγει έντονα την αγάπη και το φίλτρο που έχει γι' αυτήν. (Αυτά έχουν κάποιο μυστικό νόημα). «Ο έχων ώτα ακούειν, ακουέτω» (Ματθ. ια' 15), λέγει ο Κύριος [1].

59. Εκείνος που άκουσε την καταδικαστική

απόφασι του θανάτου του, δεν θα ενδιαφερθή πλέον για προγραμματισμούς θεατρικών παραστάσεων. Και εκείνος πού πενθεί πραγματικά, δεν θα σκεφθή ποτέ την τρυφή ή την δόξα ή τον θυμό και την έξαψι της οργής.

60. Πένθος σημαίνει μονιμοποιημένη κατάστασις οδύνης στην ψυχή που μετανοεί. Η οδύνη αυτή γεννά καθημερινά οδύνη επάνω στην οδύνη, σαν γυναίκα «τίκτουσα και ωδίνουσα».

61. Ο Κύριος είναι δίκαιος και όσιος. Και σε όποιον ασκείται κανονικά στην ησυχία, ανάλογα του χαρίζει κατάνυξι. Και όποιον ασκείται στην υποταγή κανονικά, κάθε ημέρα τον ευφραίνει. Όποιος όμως δεν ζή καθαρά και ανόθευτα την μία από τις δύο αυτές ασκήσεις στερείται το πένθος.

62. Διώξε τον εκείνον τον «κύνα» που πλησιάζει, όταν πενθής υπερβολικά για τις αμαρτίες σου, και σου ψιθυρίζει ότι ο Θεός είναι άσπλαγχνος και ασυμπαθής. Διότι, εάν προσέξης την τακτική του, θα διαπιστώσης ότι πρίν από την αμαρτία σου παρουσιάζει τον Θεόν ευσπλαγχνικό και συγχωρητικό.

63. Η επίμονος απασχόλησις και άσκησις (στο πένθος) δημιουργεί την συνεχή καλλιέργειά του. Η συνεχής καλλιέργεια οδηγεί στην γεύσι του. Και εκείνο που γευόμεθα και συναισθανόμεθα την αξία του είναι δύσκολο να μας το αφαιρέσουν.

64. Οσονδήποτε υψηλή και αν είναι η ασκητική μας ζωή, εάν δεν υπάρχει πόνος στην καρδιά μας, αποβαίνει νοθευμένη και ανωφελής.

65. Πρέπει, πρέπει οπωσδήποτε, για να το ειπώ έτσι, όσοι εμολύνθηκαν και μετά το βάπτισμα, να αφαιρέσουν την πίσσα από τα χέρια τους, με φωτιά και με λάδι, με την ακατάπαυστη δηλαδή φλόγα της καρδιάς τους και με το λάδι της θεϊκής ευσπλαγχνίας.

66. Είδα εγώ σε μερικούς ένα ακρότατο όριο πένθους. Να βγάζουν δηλαδή από το στόμα τους αίμα, πού προερχόταν από την πικραμένη και πληγωμένη καρδιά τους. Και ενθυμήθηκα τα λόγια του Ψαλμωδού: «Επλήγην ωσεί χόρτος και εξηράνθη η καρδιά μου» (Ψαλμ. ρα΄ 5).

67. Τα δάκρυα του φόβου (του Θεού) περιέχουν μέσα τους τον τρόμο και την προφύλαξι. Τα δάκρυα όμως της αγάπης, πρίν από την

κατάκτησι της τελείας αγάπης, είναι κάπως εκτεθειμένα σε κίνδυνο, εκτός εάν το ευλογημένο πύρ της αγάπης τον καιρό της ενεργείας του πυρακτώση πολύ την καρδιά. Είναι δε αξιοθαύμαστο, ότι τα δάκρυα του φόβου, ο οποίος είναι ταπεινότερο και κατώτερο πράγμα, είναι ασφαλέστερα στον καιρό τους από τα δάκρυα της αγάπης.

68. Υπάρχουν ουσίες που ξηραίνουν τις πηγές των δακρύων μας, και άλλες πού επί πλέον δημιουργούν μέσα στις πηγές βόρβορο και γεννούν θηρία. Και παράδειγμα του ενός είναι ο Λώτ πού συνευρέθη παράνομα με τις θυγατέρες του, ενώ του άλλου ο διάβολος πού εξέπεσε από την αγγελική του κατάσταση [2].

69. Είναι μεγάλη η κακία των εχθρών μας: Τις μητέρες των αρετών τις μετατρέπουν σε μητέρες κακιών! Και τις αιτίες της ταπεινώσεως τις κάνουν αιτίες υπερηφανείας.

70. Πολλές φορές οδηγεί τον νου μας σε κατάνυξι και η τοποθεσία που μένομε και η θέα που έχει. Ας σε πείσουν γι' αυτό ο Κύριος, ο Ηλίας και ο Ιωάννης, οι οποίοι προσεύχονταν κατά μόνας (σε

διαλεγμένους ερημικούς τόπους).

71. Συνήντησα πολλές φορές μέσα στον θόρυβο των πόλεων δάκρυα. (Προέρχονταν από δαιμονική συνεργία). Ήταν για να μας σπρώξουν προς τον κόσμο, με την ιδέα ότι δεν βλαπτόμεθα καθόλου από τον θόρυβο. Σ' αυτό αποσκοπούσαν οι πονηροί δαίμονες.

72. Ένας λόγος πολλές φορές υπήρξε ικανός να διασκορπίσει το πένθος. Είναι δε αξιοθαύμαστο, εάν ένας λόγος μπόρεσε να το συγκεντρώσει πάλι.

73. Δεν θα κατηγορηθούμε, αγαπητοί μου, δεν θα κατηγορηθούμε την ώρα του θανάτου μας, διότι δεν εθαυματουργήσαμε ή διότι δεν εθεολογήσαμε ή διότι δεν εγίναμε θεωρητικοί. Οπωσδήποτε όμως θα δώσουμε λόγο στον Θεόν διότι δεν επενθήσαμε συνεχώς.

Βαθμίσ εβδόμη! Όποιος αξιώθηκε να την ανεβή, ας βοηθήσει κι εμένα.

Διότι αυτός πλέον εβοηθήθηκε, αφού με την εβδόμη βαθμίδα έπλυνε τις κηλίδες της παρούσης ζωής.

από το βιβλίο "Κλίμαξ"

Ι.Μ.Παρακλήτου

[1] Ως μητέρα θα νοηθή η χάρις του Αγίου Πνεύματος. Εδώ έχομε εμφανή επίδρασι των ομιλιών του Μακαρίου του Αιγυπτίου, όπου συχνά γίνεται λόγος για την επουράνιο μητέρα, την χάρι δηλαδή του Πνεύματος: «Αί ψυχαί αί έν τη νηπιότητι του κόσμου τυγχάνουσai και υπό των παθών συνεχόμεναι... την επουράνιον μητέρα, το Πνεύμα το Άγιον, κλαυθμώ και βοή ζητούσαι επί μηδενί επαναπαυόμεναι του κόσμου τούτου...» (ομιλ. 84).

[2] Παλαιός σχολιαστής σημειώνει: «Ύλες πού ξηραίνουν τις πηγές των δακρύων είναι ο οίνος, όταν πίνεται χωρίς μέτρο», όπως συνέβη στην περίπτωση του Λώτ (Γεν. ιθ' 30-36). Και συμπληρώνει: «Άλλες ύλες, ας τις ειπούμε έτσι, είναι, νομίζω, η εξουσία και η υπερβολική τιμή. Αυτές προκαλούν την υπερηφάνεια με την οποία εξέπεσε ο διάβολος».